

Små barn och trauma

- konsekvenser, stöd och behandling

Anna Norlén

Verksamhetschef, Rektor, Doktorand KaU

Leg Psykolog, Leg Psykoterapeut

ERICASTIFTELSEN

ERICASTIFTELSEN

- **Högskoleutbildning**
Psykoteraeutprogram (3 år), div kurser och uppdragsutbildningar
- **Psykoterapi** i olika former för barn och unga (0 – 24 år)
- **Forskning och metodutveckling**
- **Ca 25 medarbetare**
psykologer, psykiatrer, socionomer, specialpedagoger, administratörer
- **Grundad 1934**
- www.ericastiftelsen.se

Påfrestning - från stress till trauma

Förväntad,
utvecklingsmässigt &
kulturellt accepterad stress

POSITIV STRESS

Emotionellt påfrestande
stress

TOLERERBAR STRESS

Traumatisk
stress

TOXISK STRESS

(Lieberman, 2010)

TRAUMA CAN STEM FROM

Childhood
abuse or neglect

War and
other forms of
violence

Physical,
emotional, or
sexual abuse

Accidents and
natural disasters

Grief and
loss

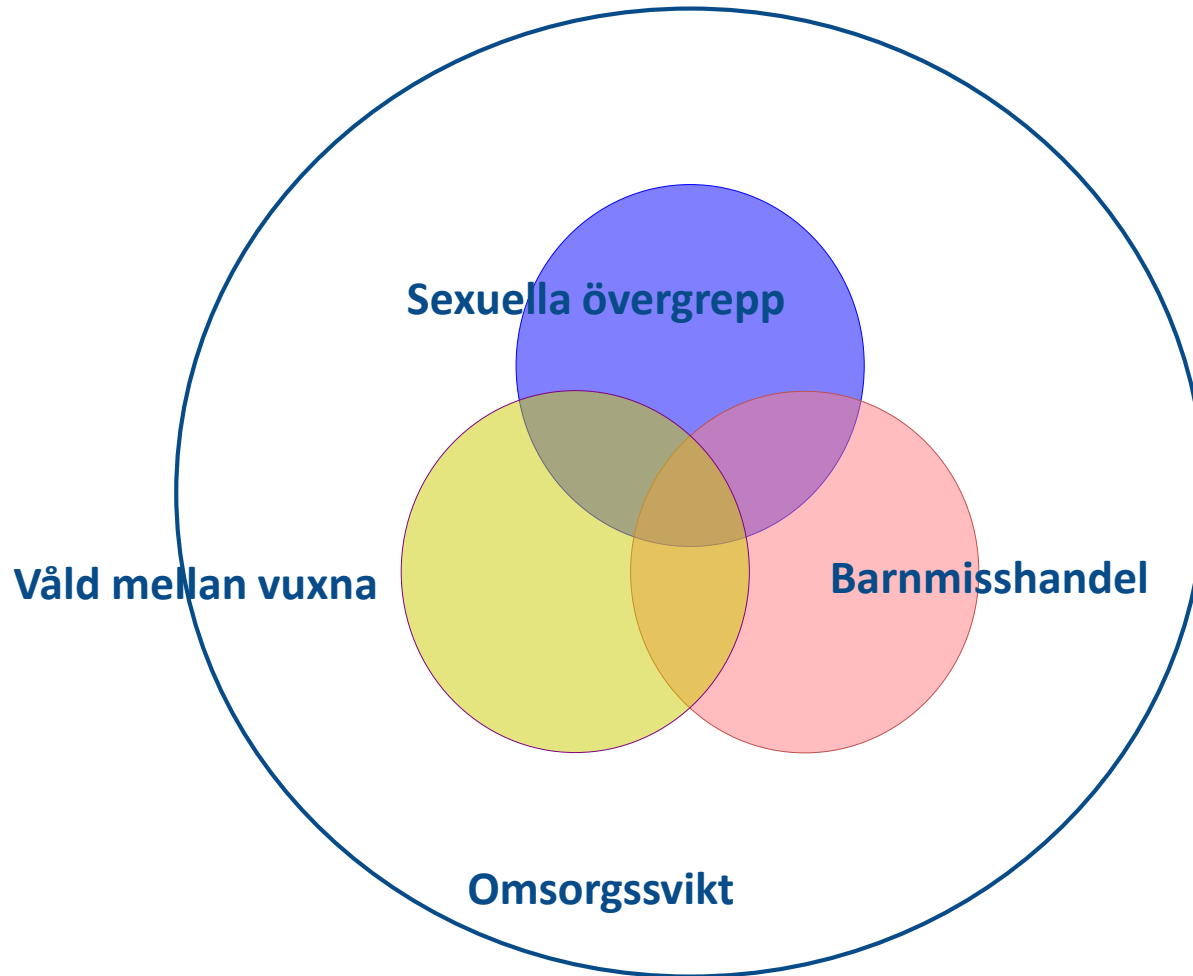
Medical
interventions

Witnessing acts
of violence

Cultural,
intergenerational and
historical trauma

TRAUMA

Våld mot barn - förekomst

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

VÅLD MOT BARN 2016

En nationell kartläggning

Carolina Jembro & Staffan Janson

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

DET GÄLLER EN AV FEM

– fakta om barn, sexuella övergrepp
och sexuell exploatering i Sverige 2014

Åsa Landberg, Carl Göran Svedin, Gisela Priebe, Marie Wadsby, Linda Jonsson och Cecilia Fredlund

- Små barn är mer sårbara för och mer utsatta för våld i nära relation
- Närmare våldet
- Drabbas oftare av grovt våld i nära relation
- Mer vanligt att de utsätts inom omsorgssystemet

Risikfaktorer för traumatisering

- Att vara liten och/eller omogen
- Egen sårbarhet/disposition
- Grav exponering - nära, ofta, grovt
- Bristande skydd, trygghet, bekräftelse och stöd – omsorgssystemet inblandat

Reglering – ett nyckelbegrepp

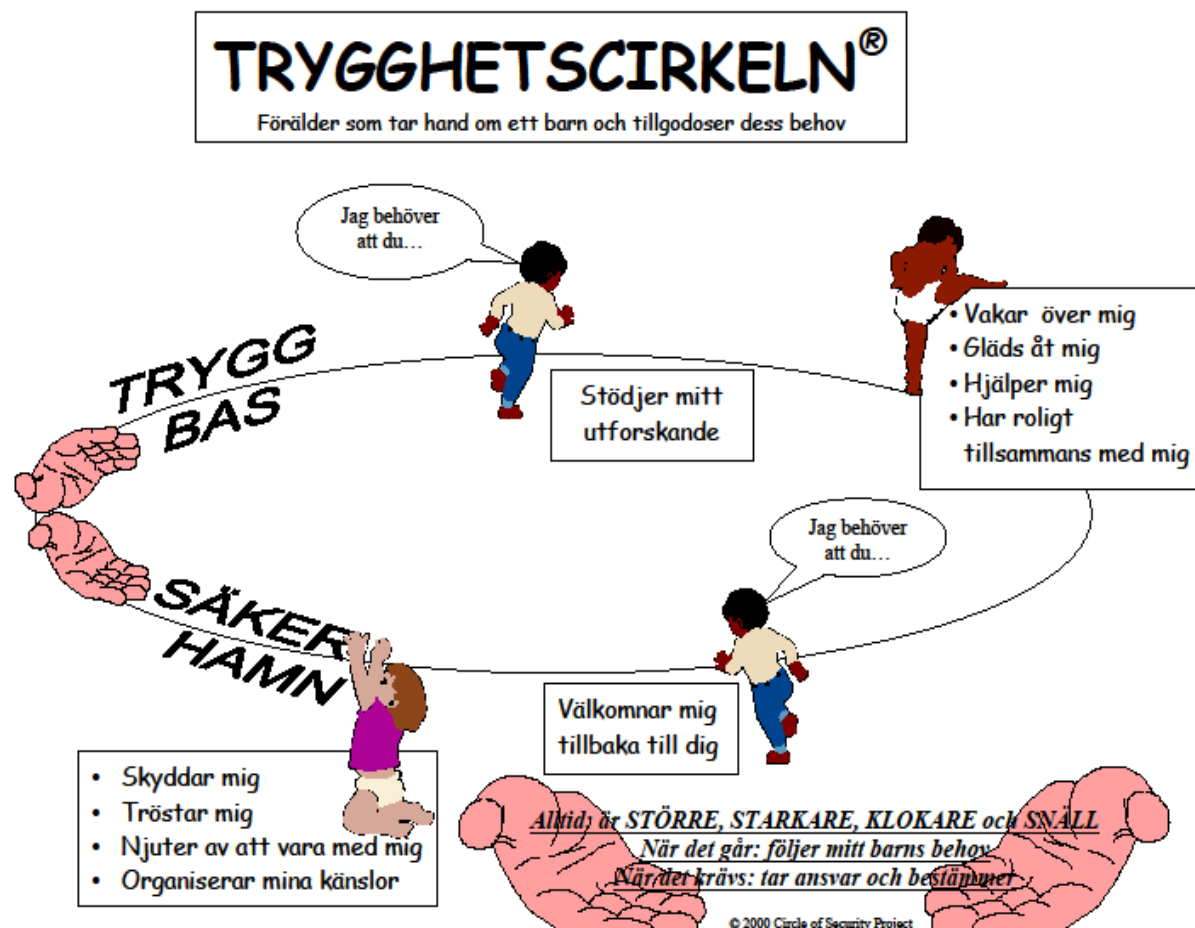
- Små barn blir lätt **dysreglerade**
- Behöver hjälp att stå ut med och ta hand om sina reaktioner: **regleringsstöd**
- Goda erfarenheter av regleringsstöd - grund för **självreglering**
och bygger positiv förväntan, tillit
(inre arbetsmodeller)

Reglering - utforskande

- Trygghet = grund för utforskande och nyfikenhet
- Dynamik mellan närhet och avstånd - utvecklingsgenererande

Trygghet – Utforskande

Vuxnas aggressivitet

**Otrygghet/hot/fara/rädsla
hämmar utforskande och utveckling**

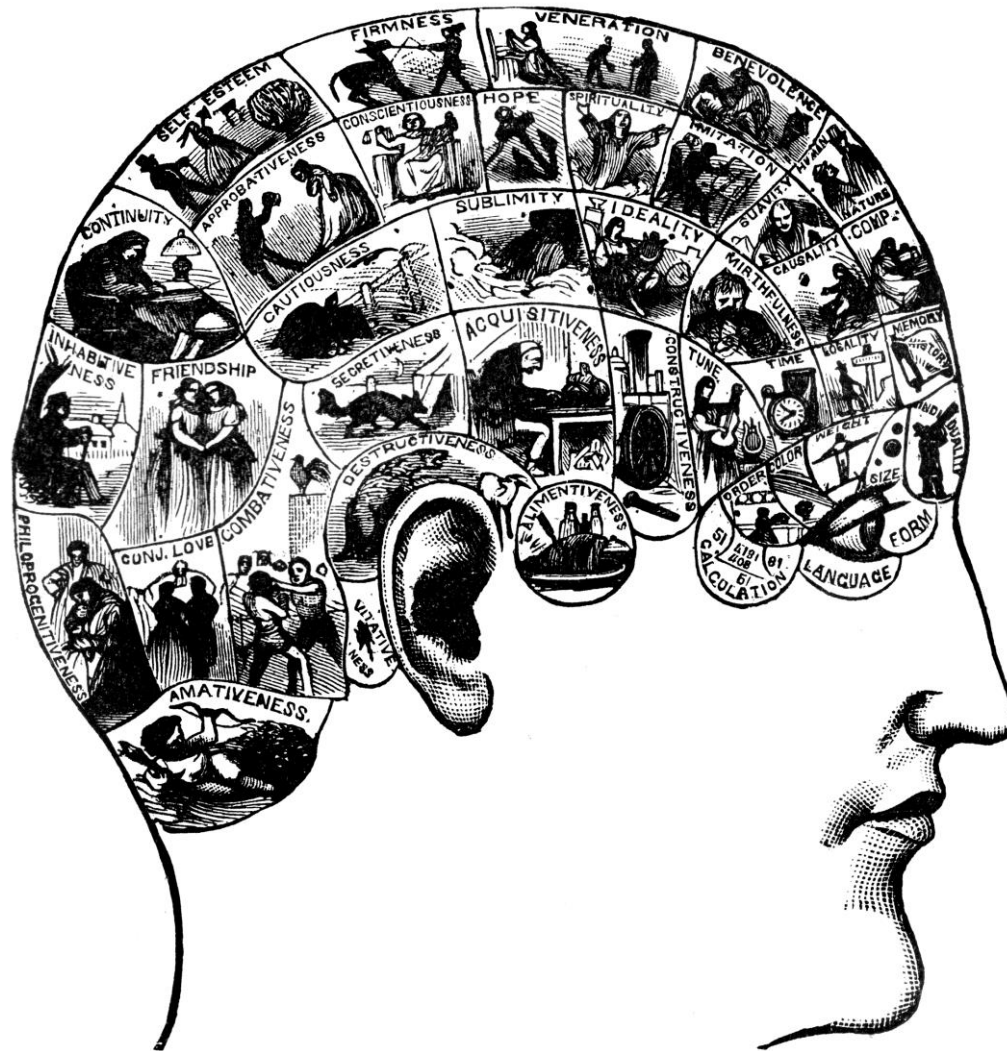
<https://www.youtube.com/watch?v=7FC4qRD1vn8>

Ill Stina Wirsén

Svåra påfrestningar stör förmåga till inläring

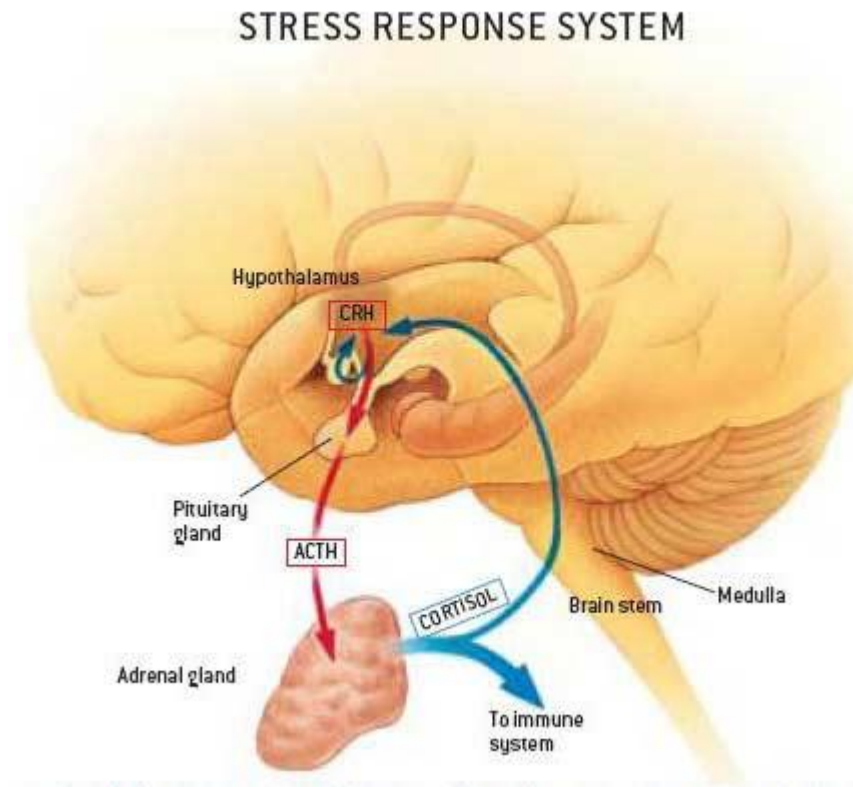
- Otrygghet/ökad klängighet medför minskat utforskande-beteende och hämmad nyfikenhet
- Selektiv uppmärksamhet på hot och fara leder till att annan relevant information missas - hämmad spontan inläring
- Koncentrationsstörningar och svårigheter att fokusera leder till minskad uthållighet, problem inför nya uppgifter/utmaningar och minnesstörningar

Fördjupad förståelse av traumatisering

Neurobiologiskt perspektiv på stress och trauma

HPA-axeln. Hormon- och beteendesystemet som är kroppens svar på stress.
Hypothalamus (H) hypofysen (P) binjurebarken (A)

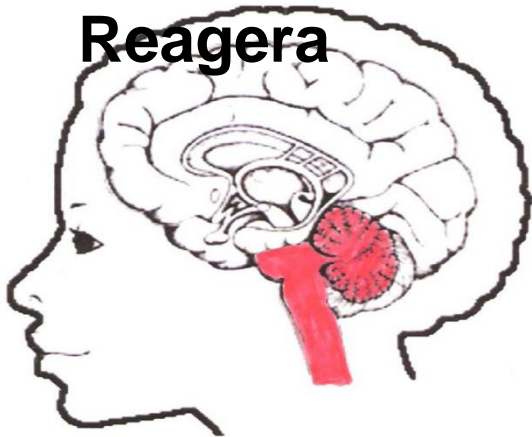
Tänka

Känna

**Uppfatta
Reagera**

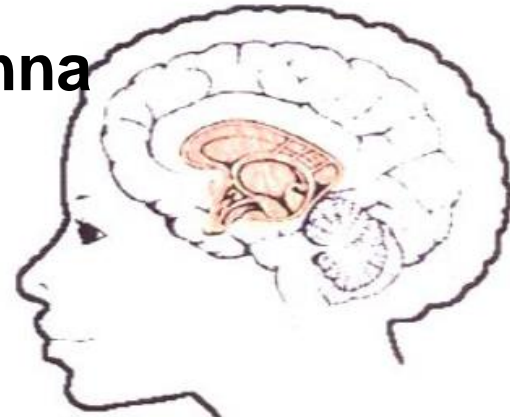

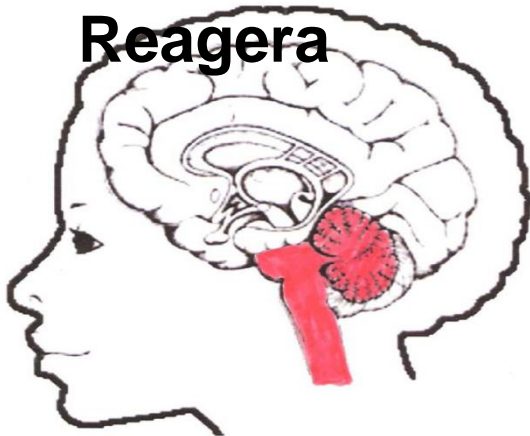
Tänka

Känna

**Uppfatta
Reagera**

**Hjärnfunktioner som fokuserar på
alarm blir mer sensitiva/aktiva än
de för utforskande och inläring**

Konsekvenser av trauma (Cook et al 2005, Ford et al 2013)

Ett överstimulerat, irriterbart och hypersensitivt nervsystem (hjärna + csn) kan leda till **regleringssvårigheter** inom:

- Koncentrations- & fokuseringsförmåga
- Hantera impulser, reaktioner, känslor
- Socialt samspel
- Klängighet
- Hyperkänslighet
- Mat- och sömnrubbningar
- Beteendeproblem

40-60% av barn utsatta för våld utvecklar allvarliga symtom

- Låg självkänsla och depressivitet
(Grych, Jouriles m. fl, 2000)
- Symtom på posttraumatisk stress
(Sternberg m. fl., 2006).
- Aggressivitet, benägenhet att använda våld, irriterabilitet, hyperaktivitet och antisocialt beteende
(Howell, 2011).
- Försämrad förmåga till emotionell reglering
(Margolin, 2005).

Typiska beteendeförändringar

Förskolebarn (0 – 6 år)

- Kraftfullt aktiverat anknytningsbeteende, klängighet, separationsångest
- Stört mat- och sovmönster
- Återupprepande lek, återupprepande beteende
- Drar sig undan kamrater, minskad leklyst

Stöd och behandling (ill S Wirsén)

Insatstrappa

Spec behandlingsinsats

Fokuserad stödinsats

Information

& bekräftelse

Skydd & Trygghet

Mål för insatser – ökad tillgång till reglering

- Stärka trygg anknytning och goda relationer
- Utveckla tillgång till reglering av affekter, impulser och kroppsliga reaktioner
- Främja fortsatt typisk utveckling
- Sätta traumat i perspektiv (då – nu)

Metoder som visat goda effekter

Vissa prövade i Sverige för barn som upplevt våld i nära relation (iRisk-studien, 2015)

Rekommenderas för användning i socialtjänsten:

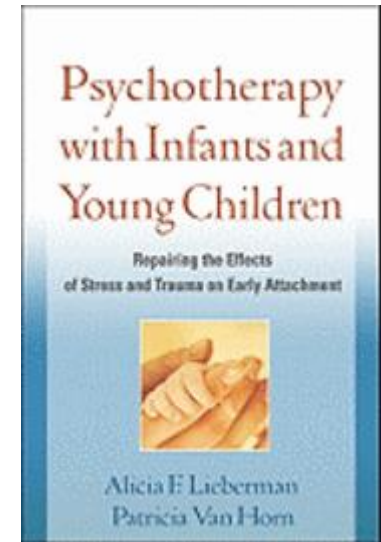
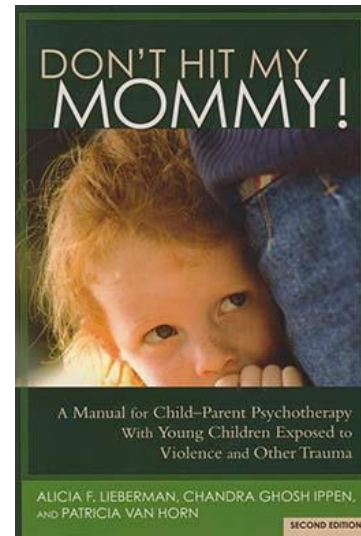
- **Kid's Club** (9- 12 år)
(Graham-Bermann m. fl., 2007)
- **Project Support** (3-12 år)
(McDonald, Jouriles & Skopp, 2006)
- **KIBB** (7 - 17 år)
(Runyon, 2009; Kjellgren et al 2015)

Rekommenderas för användning i BUP:

- **Child-Parent Psychotherapy** (CPP, 0-6 år)
(Lieberman, Ghosh Ippen & Van Horn, 2015)
- **Trauma-fokuserad kognitiv beteendeterapi** (TF-CBT, 3 – 17år) *(Cohen m. fl., 2004; 2017)*
- **EMDR** (4– 17år) *(Shapiro, 2018; Tinker, 1999)*

CPP - Manualiserad Komponentbaserad Evidensbaserad

Manual: *Don't Hit My Mommy! A Manual for Child-Parent Psychotherapy with Young Children Exposed to Violence and Other Trauma* (Lieberman, Ghosh Ippen & Van Horn, 2015)

Grundbok: *Psychotherapy with Infants and Young Children. Repairing the Effects of Stress and Trauma on Early Attachment* (Lieberman & Van Horne, 2008)

- **Fem RCT-studier** i USA, behandling av utsatthet för olika typer av våld i nära relation
(Toth m.fl., 2002; Lieberman m.fl., 2005; 2006; Cichetti m.fl., 2006)
- CPP även utvärderat som insats efter depression hos förälder, traumatisk förlust, anknytningsstörning och allvarliga olyckshändelser
(Lieberman m.fl., 1991; 2003; Toth m.fl., 2006)

Utbildning i CPP – 18 mån, översikt

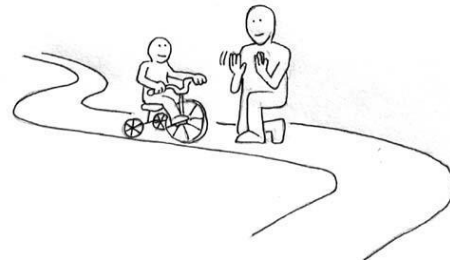
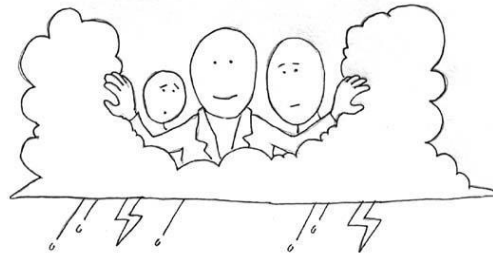
Ny kursstart vt 2019!

	Sept 2015				March 2016				Sept 2016			March 2017
CPP Didactic Overview	3 day											
Intensive competency building workshop					2 day							
Intensive Competency Building Workshop									2 day			
CPP Consultation	[Continuous blue bar]											
CPP Supervision	[Continuous orange bar]											

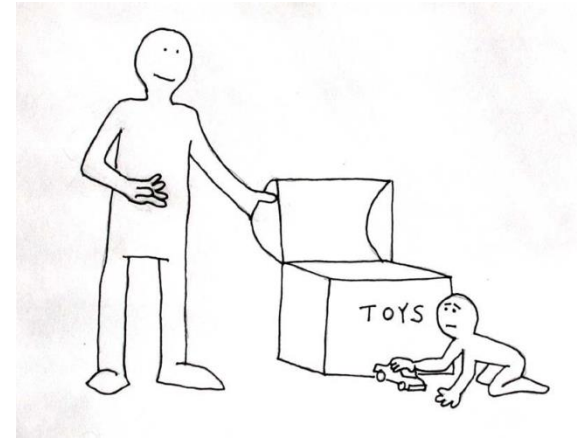
Målrelaterade komponenter i CPP

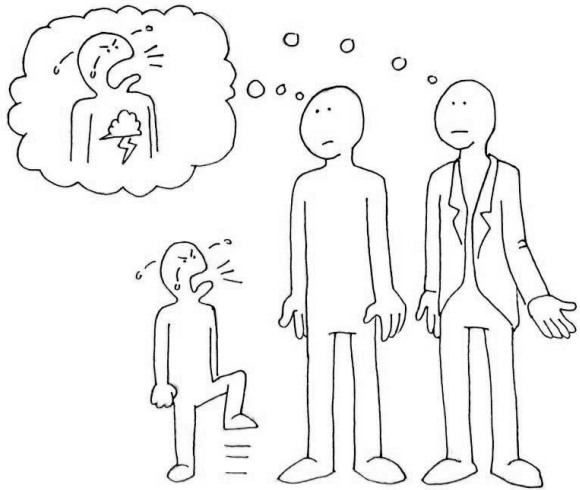
Föräldern som skyddande sköld

Att stödja normalutveckling

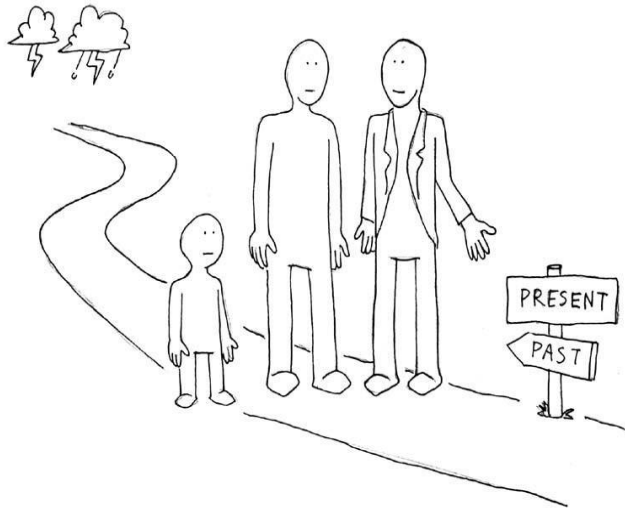
Föräldern som legitim autoritet

Att normalisera reaktioner på trauma

Att förstå betydelsen av beteende
Att översätta och förmedla

Att skilja på att minnas
och återuppleva

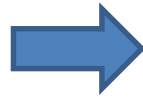

Att konstruera en traumaberättelse - möjlighet att
gemensamt göra det som hänt begripligt, finna
mening, få perspektiv, sammanhang

Dyadisk affektreglering

Före behandling

Efter behandling

Lek och lekfullhet – den nya traumaterapin?

Tillstånd av lek och lekfullhet ger förutsättningar för utveckling av (nya):

- Tankar, Känslor
- Beteenden
- Sinnesupplevelser
- Nya synapser och nätverk kan bildas
- Synkronisering av neurala nätverk

(Brown, 2010; Fredrickson, 2013; Shore, 2012; Siegel, 2012; Stern, 2000) ill S Wirsén

Hur hänger det ihop?

Trygghet - Nyfikenhet -
Upptäckt - Glädje -

Självmotiverande system
för utveckling

Repetitiva erfarenheter –
Förändring

”If it isn’t fun, it isn’t play”

(Perry et al, 2000; 2014) ill S Wirsén

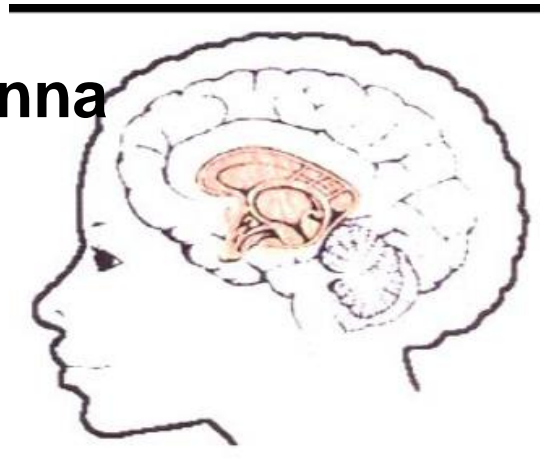

Hur kan vi göra när det är svårt?

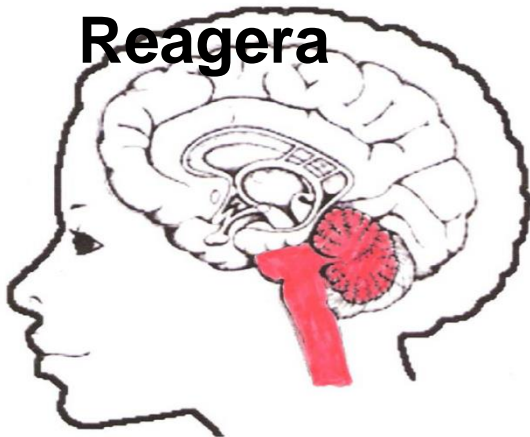
Tänka

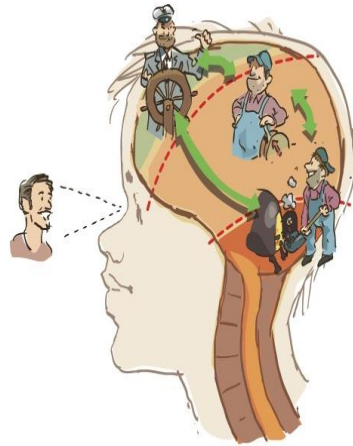
Känna

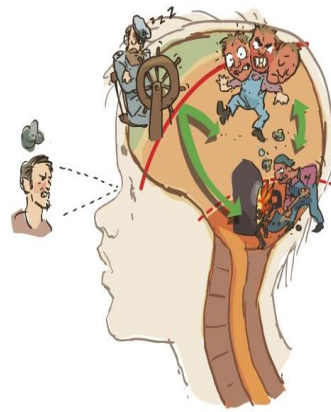
**Uppfatta
Reagera**

Den tredelade hjärnan

Top-down

Bottom-up

Sensomotorisk stimulans och regleringsstöd

- Beröra, klappa, hålla (i)
- Rytmer – musik, ljud och rörelse
- Rörelse - gärna i samspel
- Andning
- Muskeltonus
- Röst, blick, doft
- Suga, äta, dricka
- Symbolisk gestaltning

Lek i traumabehandling

Traumafokuserad lek

Regleringsstödjande lek

People will forget what you
said, people will forget
what you did, but people
will never forget how you
made them feel. (Maya Angelou, ill S Wirsén)

50 Ways to Take a Break

1 Take a Bath

2 Listen to Music

3 Take a Nap

4 Go to a body of water

5 Watch the clouds

6 Light a candle

7 REST your legs up on a wall

8 Let out a sigh

9 Fly a Kite

10 Watch the stars

11 Write a Letter

12 Learn something **NEW**

13 Listen to a guided relaxation

14 Read a Book

15 sit in **NATURE**

16 **2x** Move twice as slowly

17 Take Deep Belly Breaths

18 **MEDITATE**

19 Call a Friend

20 Meander around Town

21 WRITE in a journal

22 Notice your Body

23 Buy some Flowers

24 Find a relaxing scent

25 Walk Outside

26 Go for a run

27 Take a bike ride

28 Eat a meal in **SILENCE**

29 Turn off all electronics

30 Go to a Park

31 Pet a furry creature

32 Create your own coffee break

33 View some **ART**

34 Examine an everyday object with Fresh Eyes

35 Drive somewhere **NEW**

36 Go to a Farmers Market

37 Forgive someone

38 read or watch something **FUNNY**

39 COLOR with Crayons

40 Make some **MUSIC**

41 Climb a Tree

42 Let go of something

43 Engage in small acts of **KINDNESS**

44 Do some gentle stretches

45 Paint on a surface other than paper

46 Write a quick poem

47 Read poetry

48 Put on some music and **DANCE**

49 Give Thanks

